

A DIÁKNEVEK ÉLETÉRŐL

A diáknevek egyik — teljesen érthető okok következtében — elhanyagolt területével kívánok foglalkozni. Egyszer (Nyr. XCVI, 419-22) kísérletet tettem egy osztály névanyagának a teljes feldolgozására, mivel négy éven át osztályfőnökük voltam. Az újszászi gimnázium 1972-ben végzett IV/A. osztályáról van szó. A Nyelvőr-beli cikkben még csak célzásokat tettem a nevek tartósságával kapcsolatban. A bemutatott osztály azóta már megtartotta mind az öt-, mind a tízéves találkozóját. Ez alkalmakkor ismét felméréseket végeztem. Melyek azok a nevek, amelyek az osztályközösség törvényszerű felbomlásával magmaradtak, illetve csak említőnévként élnek tovább? A szólító névként való használat (főként az ötéves találkozó idején) inkább csak bizonyos „várakozási idő” után jellemző, amikor meggyőződnek arról, hogy volt osztálytársuk nem haragszik a nevéért. Nem szabad figyelmen kívül hagyni azt a tényt sem, hogy a tanulók kikerültek az életbe, és többségük nős vagy férjezett, s a gimnáziumi évek során kapott nevüket szégyellik házastársuk előtt. Inkább „nem emlékeznek” rájuk.

A/ Általánosan használt nevek a következők:

I. osztályban kapták, vagy általános iskolából hozták magukkal: Anti (Antal Gábor), Puszi (Palánki György), Gyafi (Gyárfás László), Kokszi (Kovács Ferenc), Picur (Pomázi Ferenc), Törő, Majszter (Törőcsik József), Cila (Tóth Ilona).

II. osztályban kapott név: Serci (Herczeg József).

III. osztályban kapott név: Ataj (Szilágyi Attila).

A teljes névanyagnak ez mindössze 9,7%-a.

B/ Direkt rákérdezéssel az alábbi nevekre emlékeztek:

I. osztályban kaptak: Bacer (Vágó József), Móricka, Marhagulyás (Gulyás Márton), Pócom (Pócz József). A tízéves találkozón a Marhagulyás-t nem ismerték.

II. osztályban kaptak: Máris (Besenyei Mária), Bözsö (Czakó Erzsébet), Lencsi (Pócz József), Gazsi, Zsigulla (Szigethy Zsigmond), Becsei (Vágó József).

III. osztályban kaptak: Kutya (Gulyás Márton), Moraj (Raj József), Zsiguli (Szigethy Zsigmond), Álkapocsi (Kapocsi Zoltán). A tízéves találkozón már csak ez utóbbi élt.

A teljes névanyagnak az ötéves találkozón 13,4%-a, a tízévesen 9,6%-a volt használatos.

C/ A többiek nem, de az elnevezett még emlékszik a következőkre

I. osztályban kapott nevek: Rajna (Gyárfás László), Majsztró (Törőcsik József), Helén Pethő (Kovács Ferenc), Fősompolygó (Szabó Marianna), Tilicki-Bilicki (Tiliczki Izabella). Ez utóbbi név sem élt már a második találkozáson.

III. osztályban kapott nevek: Ilácska, Ilehána (Pethő Ilona).

IV. osztályban kapott nevek: Patyi (Pócz József), Tökös (Törőcsik József). Egyiket sem ismerték.

A teljes névanyagának a 9,5%-a az öt-, 5,7%-a a tízéves találkozáson.

A Nyelvőr-beli cikkben beszámoltam arról, hogy egyes nevek csak néhány napig élnek, és még a gimnáziumi évek alatt elfelejtik őket. A névadás időpontjában az expresszivitás igen nagy, de ez igen gyorsan csökken, hiszen 50%-nál alig több azon nevek száma, amelyek egy év-nél tovább tartottak — állapítottam meg akkor. Így egyáltalában nem csodálkozhatunk azon, hogy az osztályközösség törvényszerű felbomlása után öt évvel a neveknek csak 32,6%-ára, tíz év után pedig csupán a 25%-ára emlékeznek. Ez az egynegyed arány még tovább fog csökkenni, mivel megfigyeltem, hogy többnyire a hajadonok és nőtlenek diáknevét használják. Becslésem szerint a nevek egyötöde marad meg. Az általánosan használt nevek állandók, a másik két csoportban még egy-két név (nemritkán szándékosan) feledésbe merül.

A vizsgálatkor néhány tényt nem szabad figyelmen kívül hagyni. Az érettségi után a tanulók új környezetbe kerülnek, itt újabb nevet kaphatnak, s keveredhet a tudatukban, hogy melyik nevet hol és mikor kapták. Továbbá a név esetleg ma már nem illik az elnevezetre. Mint a Picur-nak nevezett tanuló, aki még az I. osztályban kapta ezt a nevet, de azóta megnőtt, csaknem legmagasabb volt osztálytársai között. Jelen esetben a Picur elnevezés tehát már antonímia.

Természetesen nem zárhatjuk ki annak a lehetőségét sem, hogy újabb nevek keletkeznek. Az osztályközösség — ha más viszonyok között is (kötetlen beszélgetések, borozgatás közben) — helyreállhat, s ilyenkor új neveket adhatnak egymásnak. Ezek azonban már nem „diáknevek” lesznek.

MIZSER LAJOS